

Liever beter dan meer

Meer is niet altijd beter. Dat geldt op veel terreinen en ook in het onderwijs. Het aantal werkenden in het onderwijs is de afgelopen jaren flink gestegen. In 1998 bedroeg de werkgelegenheid in het basisonderwijs, omgerekend naar fulltime-equivalenten (fte), 82.100. Tien jaar later, in 2007, was dit toegenomen tot 105.600. In het voortgezet onderwijs nam de werkgelegenheid in dezelfde periode toe van 65.800 tot 85.800. In tien jaar tijd nam de werkgelegenheid in het basis- en voortgezet onderwijs met een kwart tot een derde toe.

De groei van het aantal werkenden is voor een deel gebruikt om de klassen te verkleinen. In het basisonderwijs daalde het aantal leerlingen per fte met bijna vier, van 18,68 leerlingen per fte in 1998 tot 14,70 leerlingen in 2007. In het voortgezet onderwijs was de daling iets geringer: van 13,44 leerlingen in 1998 tot 10,97 in 2007. Een daling van bijna 2,5 leerling.

De toename van het aantal leraren heeft niet geleid tot betere kwaliteit van het onderwijs. Integendeel, de onvrede over de daling van die kwaliteit is de afgelopen jaren gelijk opgegaan met de toename van de werkgelegenheid. Opeenvolgende ministers van Onderwijs hebben zonder veel resultaat getracht deze onvrede te beteugelen door meer geld in het onderwijs te pompen. Hoe kan het dat de kwaliteit van het onderwijs is gedaald, ondanks dat er meer geld voor onderwijs is gekomen, de werkgelegenheid is gestegen en de klassen kleiner zijn geworden? De toename van de werkgelegenheid in het onderwijs is gepaard gegaan met een relatieve achteruitgang in de beloning in het onderwijs. Tussen 1995 en 2005 nam het uurloon van een gemiddelde werknemer met 40,5 procent toe. De uurlonen in het onderwijs stegen in dezelfde periode met maar 26,7 procent. In tien jaar tijd zijn de salarissen in het onderwijs dus ongeveer vijftien procent achter gaan lopen bij die van de gemiddelde werknemer. Ook over een langere periode zien we klassenverkleining samengaan met een daling van het relatieve inkomen van leraren. Lakdawalla (2006) becijfert dat tussen 1965 en 1994 het inkomen van leraren op de basisschool ten opzichte van het loon van de gemiddelde werknemer met 23 procent is gedaald. Tegelijkertijd daalde de leerling-leraar-ratio in het basis- en voortgezet onderwijs in Nederland van 30,83 leerlingen per leraar in 1950 tot 15,98 leerlingen per leraar in 1990, zo becijfert Lakdawalla (2006).

Meer leraren per leerling, dus, maar wel relatief slechter betaald. Als oorzaken voor deze trends noemt Lakdawalla (2006) de toename in het loon van

niet-leraren, dat wil zeggen, werknemers in andere beroepen en sectoren, en de stagnatie in de relatieve productiviteit van gekwalificeerde leraren. De relatieve inkomensachteruitgang maakt het steeds minder aantrekkelijk om in het onderwijs te werken. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om getalenteerde jongeren te interesseren voor een opleiding aan de pabo of de lerarenopleiding. De achteruitgang in beloning zorgt er verder voor dat kwalitatief goede leraren vroegtijdig het onderwijs verlaten en ergens anders een beter betaalde baan vinden. In het onderwijs is steeds gekozen voor kwantiteit boven kwaliteit. Liever meer leraren dan betere leraren. Liever werkdrukverlaging door klassenverkleining dan salarisverbetering. De kwaliteit van onderwijs is niet gediend met meer leraren, maar met betere leraren. Van een slechte onderwijzer kan een kind levenslang schade ondervinden. Onderzoek van de Engelse onderwijskundige Peter Tymms geeft aan dat een slechte onderwijzer jaren later nog sporen achterlaat. Zo presteren kinderen die in groep drie van het basisonderwijs een slechte onderwijzer hebben, in groep acht nog altijd slechter dan kinderen die een goede leraar hadden gehad (Tymms *et al.*, 2009). De prestaties in groep acht bepalen of een kind doorstroomt naar het vmbo of naar het vwo. Deze beslissing is in hoge mate bepalend voor de verdere levensloop. De achteruitgang van het onderwijs is voor een belangrijk deel te wijten aan het beleid waarbij consequent de voorkeur werd gegeven aan uitbreiding van het aantal leraren boven salarisverbetering. Zowel de minister van Onderwijs als de vakbonden hadden belang bij dit beleid van 'meer in plaats van beter'. De minister kon op deze manier laten zien dat door uitbreiding van het aantal leraren er iets gedaan werd aan de problemen in het onderwijs. Vakbonden legden steeds de nadruk op de noodzaak van werkdrukvermindering. De uitbreiding van de werkgelegenheid werd echter voor een deel betaald door de inkomens niet mee te laten stijgen met die in andere sectoren. De inkomensachterstand die zo ontstond heeft geleid tot problemen bij de werving en het behoud van goede leraren.

Als we de kwaliteit van het onderwijs willen verbeteren zullen we moeten beginnen met het wegwerken van de salarisachterstanden.

LITERATUUR

Lakdawalla, D. (2006) *The economics of teacher quality. Journal of law and economics*, 49(1), 285-329.

Tymms, P., P. Jones, S. Albone en B. Henderson (2009) *The first seven years at school. Educational assessment, evaluation and accountability*, 21(1), 67-80.